

Foto V.l.n.r.: Martijn van
Kalmthout en Wijn van Gennep van
Waterschap Scheldestromen, Kitty
Henderson van de gemeente
Schouwen-Duiveland en
dagvoorzitter Jeroen Staanen. Bron:
Living Lab Schouwen-Duiveland

Verslag van het symposium 'Vijf jaar Living Lab Schouwen-Duiveland'.

Met een geslaagd symposium op 23 januari werd teruggeblikt op vijf jaar pionieren in

Verslag van het symposium 'Vijf jaar Living Lab Schouwen-Duiveland'.

Met een geslaagd symposium op 23 januari werd teruggeblikt op vijf jaar pionieren in Living Lab Schouwen-Duiveland. In de Broedplaats Zoet Water (onderdeel van het Living Lab) werkten de deelnemers aan allerlei projecten. Ze ontwikkelden en testten innovatieve oplossingen voor complexe vragen over water, voedsel, onderwijs en bestuur. 'In het Living Lab hebben we in co-creatie veel waardevolle resultaten behaald,' vertelt projectleider Kitty Henderson van de gemeente Schouwen-Duiveland. 'Nu willen we hierop voortbouwen en vervolgstappen zetten.'

Schouwen-Duiveland, het noordelijkste eiland van Zeeland, heeft laaggelegen polders en wordt omringd door zout water. Alleen via neerslag krijgt het eiland zoet water. Door het veranderende weer wordt de opgave om zelfvoorzienend te kunnen blijven in voldoende zoet water steeds groter. Deze urgentie maakt het Living Lab juist op Schouwen-Duiveland zo noodzakelijk. Redenen genoeg om volop in te zetten op zoetwaterinnovaties.

Jitske van Popering geeft haar workshop over governance tijdens het symposium op 23 januari.

Bron: Suzan Fotografie

Henderson: 'In vijf jaar Living Lab Schouwen-Duiveland hebben alle betrokken partijen laten zien wat je samen kan bereiken. Dat ging niet zonder uitdagingen, maar we hebben de krachten gebundeld. De projecten brachten veel

kennis op om beter mee te bewegen met verdroging en vernatting. Ook leerden we hoe we op een nieuwe manier kunnen samenwerken. We vonden het van grote meerwaarde dat je elkaar kan treffen als overheid en gebied en zo een open gesprek kan voeren over wat er nodig is om oplossingen voor zoetwateruitdagingen te vinden. Onze conclusie: om stappen te zetten heb je elkaar nodig.'

'Om stappen te zetten heb je elkaar als overheid en gebied nodig'

De projecten uit de **Broedplaats Zoet Water** maken onderdeel uit van het Living Lab Schouwen-Duiveland. Het Living Lab brengt kennis in de praktijk door samen te werken met onderwijsinstellingen, ondernemers, overheden, onderzoeksinstituten en inwoners. Belangrijke thema's zijn zoet- en zoutwaterteelten, duurzame zoetwatervoorziening voor de landbouw en buitendijkse voedselproductie, zoals zeewier- en algenteelt. De Broedplaats is ook onderdeel van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland Zuidwestelijke Delta (IBP) met als ambitie: Grenzeloos samenwerken aan een zichtbare en toekomstbestendige Zuidwestelijke Delta. Het Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta is het bestuurlijk platform voor het IBP. Het programma stopt op 31 maart 2025, maar de partners willen de beweging voortzetten.

Geef slimme wateroplossingen een plek in beleid en praktijk

Onderzoeker Jitske van Popering was nauw betrokken bij het Living Lab Schouwen-Duiveland. Zij leidde de Taskforce Governance. 'Het succes ligt in de sterke bottom-up samenwerking en in hoe gemotiveerd iedereen is voor hetzelfde doel. Door ruimte te geven aan experimenten en beter samenwerken, hebben we barrières kunnen doorbreken. Om dit voort te zetten, moeten we niet alleen blijven experimenteren met wateroplossingen. Maar er ook voor zorgen dat ze een plek krijgen in beleid en praktijk. Duidelijke afspraken tussen overheden, bedrijven en andere partijen en passende wet- en regelgeving zijn daarbij van belang. Doel is om te blijven leren, samenwerken en onze resultaten te delen. Zo zorgen we ervoor dat slimme oplossingen voor klimaatbestendig waterbeheer niet alleen in deze experimenten, maar ook breder worden toegepast.'

'In de fieldlabs zagen we dat een gebiedsgerichte aanpak werkt,' vertelt Peter van Veelen van Buro Waterfront, adviseur Living Lab Schouwen-Duiveland. 'Dit vraagt wel maatwerk en samenwerking. Om ons landschap klimaatbestendig te maken, moeten we zorgen dat het meer als spons gaat werken. Water vasthouden begint bij een gezonde bodem, maar ook betere drainage, flexibeler peilbeheer en meer bufferruimte in het watersysteem zijn cruciaal. Elk gebied vraagt om een andere combinatie van maatregelen. In de veldproeven zien we dat de situatie verbetert, maar het risico van lange droge perioden blijft. De landbouw zal zich ook moeten aanpassen aan het bodem- en watersysteem.'

Peter van Veelen (tweede van rechts) geeft een workshop over hoe je 'het landschap als spons laat werken'.

Bron: Suzan Fotografie

Verbinding Rijk en regio nodig om klimaatuitdagingen aan te pakken

Lilian van den Aarsen, directeur Staf Deltacommissaris, was een van de sprekers op het symposium: 'Hoe verbinden we landelijke met regionale opgaven en zorgen we ervoor dat wat in de regio gebeurt aansluit bij de Rijksprogramma's? Living Lab Schouwen-Duiveland laat zien hoe innovatie in de regio bijdraagt aan de nationale doelen. Laten we ruimte geven aan experimenten, zoals zoetwaterbuffers en natuurinclusief landgebruik, en samenwerking tussen overheden en bedrijven versterken. Een goede verbinding tussen Rijk en regio is nodig om water- en klimaatuitdagingen aan te pakken.'

Succesvolle Praktijkproef innovatieve drainage

Klimaatverandering is voor akkerbouwer Gillis Klompe geen toekomstscenario, maar dagelijkse realiteit. Om extreme weersomstandigheden het hoofd te bieden, investeert hij in robuustere teelten en regeneratieve landbouw. Klompe is een van de deelnemers van de Praktijkproef met innovatieve drainage. De afgelopen drie jaar werd hiermee getest op drie proefpercelen, en met succes. Zo blijkt antiverziltingsdrainage de zoete regenwaterlens te vergroten, waardoor gewassen beter bestand zijn tegen droogte. Dit biedt perspectief voor boeren in zoute kwelgebieden. 'Hiernaast is consistent beleid en transparantie over waterbeschikbaarheid nodig,' zegt Klompe. 'Alleen zo kunnen we onze landbouw toekomstbestendig maken en zorgen dat ook de volgende generaties een perspectief hebben.' Arjen Roelandse van Acacia Water was ook betrokken bij de Praktijkproef: 'Mooi te zien dat het "Zeeland breed" wordt opgepikt om mogelijkheden voor meer zoet water als deze innovatieve drainagesystemen ook elders in Zeeland in te zetten en te beproeven.'

Lilian van den Aarsen, directeur staf Deltacommissaris, was een van de keynote speakers op het symposium.

Bron: Suzan Fotografie

Voortbouwen, blijven experimenteren en projecten versnellen

Vijf jaar Living Lab Schouwen-Duiveland heeft veel gebracht. Ook bestuurlijk Zuidwestelijke Delta is enthousiast. 'Zoetwater, verzilting en verdroging staan hoog op de agenda,' zegt Wim van Gorsel, lid van het dagelijks bestuur van waterschap Scheldestromen. 'We moeten bruikbaar zoet water koesteren en dus zoveel mogelijk opvangen en vasthouden. Het is nu belangrijk zoetwaterprojecten in de versnelling te krijgen.'

'Living Lab Schouwen-Duiveland laat zien hoe je via onderzoek en pilots bijdraagt aan de ambitie van de Zuidwestelijke Delta om in 2050 de meest klimaatbestendige regio ter wereld te zijn,' aldus Arno Vael, voorzitter van het Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta en gedeputeerde van Provincie Zeeland. 'Samen kijken we over grenzen heen en ondersteunen het experimenteren met zoetwateroplossingen zoveel mogelijk.'

'De agrarische sector van Schouwen-Duiveland staat onder druk door een gebrek aan zoet water tijdens aanhoudende droge perioden,' sluit Kees Poortvliet, wethouder van de gemeente Schouwen-Duiveland, af. 'De kracht van het Living Lab Schouwen-Duiveland is het verbinden van partijen en het samen werken aan nieuwe oplossingen. We hebben de gereedschapskist met zoetwatermaatregelen de afgelopen vijf jaar flink uitgebreid. Voor de toekomst van onze streek en regio zijn we erg gemotiveerd hier de komende jaren op voort te bouwen.'